

(בתחילה רצו לפרש שר' שמעון מטהר אפילו באבר, אא"כ יש בו כזית בשר. ואולם לפי המסקנא נדחית סברה זו).

ג. אבר, וכזית-בשר, ועצם-כשעורה, הפורשים מן המת – מטמאים במגע ובמשא, כדברי ר' יהושע. ר' אליעזר מטהר באבר מן המת ומטמא בבשר. (הרמב"ם והרע"ב פרשו שר"ש במשנה מטהר בבשר ובעצם הפורשים מן המת. והרש"ש תמה על כך). (בטומאת אהל, אין מטמא אלא אבר שלם, אבל אם נחסר ממנו מעט מן העצם, או שנחסר ממנו בשר ולא נשתייר כדי שיכול לעלות ארוכה בחי – אינו מטמא באהל).

פרק עשירי 'הזרוע והלחיים'

דף קל

רד. א. אלו חלקים מן הבהמה ניתנים לכהן, בחולין ובמוקדשין? ומה הדין בקדשים שהוממו? והאם מתנות אלו נוהגות בכל מקום ובכל זמן?
 ב. המזיק מתנות כהונה או שאכלן – האם חייב לשלם?
 ג. האם מתנות כהונה ניתנות לכל כהן?
 ד. מתנות שבאו לידי כהן בטבלם, ובא אחר ולקחן ממנו – מה דינו?
 ה. אדם עשיר שהיה עובר ממקום למקום ונצרך ליטול לקט שכחה ופאה – מה יעשה? ומה הדין כאשר הוא בביתו, ונטל לקט-שכחה-ופאה?

א. בבהמת חולין, יש ליתן את הזרוע והלחיים והקבה לכהן, בארץ ובהו"ל, בזמן שהבית עומד על תלו ובזמן שחרב. (ויש ראשונים שנקטו להלכה שאין חיוב מתנות (זרוע לחיים וקבה) בחוצה לארץ. ותלוי הדבר במנהגי המקומות. ע' בראשונים להלן קלו; רש"י שבת י: טשו"ע סא, כא).
 במוקדשין (שלמים) – החוזה והשוק בלבד ניתנים לכהן. (אתם – ולא דבר אחר).
 קדשים שהוממו – אם מום קבוע קדם להקדשם, הרי הם כקדושת בדיק הבית, וכשנפדו דינם כחולין גמורים, וחייבים במתנות כחולין. אבל אם נפל מום קבוע לאחר הקדשם, כשנפדו פטורים מן המתנות. (כצבי וכאיל – שאין נוהגים בהם זרוע לחיים וקבה).

ב. אמר רב חסדא (וכן דרש מרימר להלכה. קלא:): המזיק מתנות כהונה או שאכלן (בין הבעלים בין אדם אחר) – פטור מלשלם. אם משום מיעוט זה – משמע רק בעודן בעין, (ולטעם זה פטור אף בדיני שמים. ראשונים. ומשמע בגמרא שמ"מ מדת חסידות לשלם. וכן נקט הר"ן להלכה), אם משום שהוא ממון שאין לו תובעים. (וללשון זו יש אומרים שחייב בדיני שמים. וכן פסק הרא"ש, וכ"מ ברמב"ם. וכן נפסק בשו"ע – יו"ד סא, טו).

א. מבואר בגמרא שלדעת ר' אליעזר, חייב לשלם בדיני אדם.
 ב. כאשר המתנות קיימות בעינין – הכל מודים שחייב ליתנן לכהן. להלן קלא.
 ג. בשו"ת אחיעזר (ח"ג סוס"י סג) כתב, שהאוכל מתנות פטור רק אם נתכוין לגזולן, אבל כסבור שהן שלו וכדו' – חייב משום 'משתרשי'. ובזה יישב כמה קושיות האחרונים).

ג. אין נותנים מתנה לכהן עם הארץ. (לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה'. ואם אין שם כהן חבר או שאינו רוצה לקבל – יתן לעם הארץ ואל ימתין עד שיזדמן לו חבר. תוס' ורמב"ן – כאן ובפ"ד דבכורות; יו"ד סא, ז. ואפילו אם החבר במקום קרוב, אין להמתין עד שיבוא. תשובת בית יעקב קמב – מובא בפ"ת סא סק"ב. וכן אם החבר עשיר ואינו נצרך – יכול ליתן לעני עם-הארץ. תוס' לעיל קד, ואמנם שם מדובר על מתנות דרבנן, אך נראה שה"ה במתנות דאורייתא שהם חולין, שאין שם חשש טומאה. ואף התוס' כאן מודים בדבר – עפ"י מעדני יו"ט; אגרות משה יו"ד ח"א קמד).

ד. מתנות שבאו ליד כהן בטבלן, כגון שבאה הבהמה לידו כפקדון (עפ"י רש"י) – הגזול ממנו או המזיקן – חייב לשלם לו, למ"ד 'מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי', שכבר זכה בהם. (וכן הלכה – ר"ן; ש"ך יו"ד סא סק"ב, וע"ש בפתחי תשובה סק"ב). ודין זה אמור הן בזרוע לחיים וקבה הן בתרומות ומעשרות. (א. ודוקא כשהבהמה בידו לאחר שחיטתה, אבל מחיים – לא, שעדיין לא חל החיוב. פוסקים. ב. יש סוברים שאין חייבים לשלם לו אלא רק לאחר שהורמו המתנות אחר שבאו לידו בטבלם, ולא קודם לכן. ע' שטמ"ק ועוד). ואולם לענין חזה ושוק במוקדשין – פטור. (זוה יהיה משפט – ולא אחר. ופרש"י לפי שאין כל הכהנים שוים בהם שאינו ניתן אלא לאותו בית אב. וע' רשב"א טעם אחר).

ה. בעה"ב עשיר העובר ממקום למקום, ונצרך – נוטל לקט שכחה ופאה. (ואפשר דוקא בכגון שנצרך, אבל אם יצא מלכתחילה לדעת כן – לא התירו לו. ע' שו"ת מהרי"ל קנח, ב). לדעת ר' אליעזר, לכשיחזור לביתו ישלם לעניים כמה שלקח. ומן הדין הוא חייב לעשות כן. (רבא. ואפשר שהוא חייב לצאת בידי שמים ולא בדיני אדם. עתוס'). ולחכמים – פטור, שעני היה באותה שעה. (ואפילו ממדת חסידות אין צריך. כ"מ בגמרא). (וכן לענין צדקה – בעה"ב שאינו במקומו וכלו מעותיו ואין לו מה יאכל – יטול צדקה, וכשיחזור לביתו אינו צריך לשלם, כחכמים. שו"ע יו"ד רנג, ד. וע"ש בש"ך). ועשיר שבביתו שנטל לקט שכחה ופאה באיסור – לחכמים, פטור מן הדין אלא ממדת חסידות, (או אף חייב לצאת ידי שמים מן הדין, כנראה תלוי בשתי הלשונות בדברי רב חסדא. ומ"מ בדיני אדם אינו חייב. עפ"י תוס').

דף קלא

- ה. א. אנסו בית המלך גרנו – האם חייב במעשר כנגד מה שנטלו?
ב. מתנות שהן נכסי כהן – האם יכול לעשות בהן כל צרכיו ולהחליפן ולקנות בהן כל דבר?
ג. האם לוי חייב במתנות כהונה?
א. אנסו בית המלך גרנו – אם בחובו, חייב לעשר, שהרי ע"י נטילתם נפטר חובו, נמצא פורע חובו ממעשרותיו. ואולם אם נטלו ממנו על חנם – פטור מלעשר.
ב. מנו חכמים את המתנות שהן נכסי כהן, לומר שעושה בהם כל צרכיו וקונה בהם אף דברים שאינם אכל, וכגון עבדים ובהמה טמאה, וכן כל דבר שאינו בר-סחורה, כמו ספר תורה. ובעל חוב נוטלן בחובו ואשה בכתובתה.